

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व
औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मधील
कलम ५५-१ व ५५अ बाबत स्पष्टीकरण.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्र.एमसीओ-२०१९/प्र.क्र.२१५/नवि-१४,
मंत्रालय, मुख्य इमारत (४ था मजला),
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक ०८ नोव्हेंबर, २०१९.

संदर्भ:- महाराष्ट्र अधिनियम क्र.२५/२०१८, दि.३१.०३.२०१८.

शासन परिपत्रक:-

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मधील कलम ५५ मध्ये नगरसेवकांमधून निवडलेल्या नगराध्यक्षास नगरसेवकांनी पदावरून दूर करणे, कलम ५५-१ मध्ये थेट निवडीच्या नगराध्यक्षास नगरसेवकांनी काढून टाकणे तसेच, कलम ५५अ मध्ये शासनाने नगराध्यक्ष व उपाध्यक्षास गैरवर्तणूक व अनुषंगिक कारणांमुळे पदावरून काढून टाकण्याबाबतच्या तरतूदी आहेत.

२. अधिनियमात दि.३१.०३.२०१८ रोजी सुधारणा करून, कलम ५५-१ मध्ये थेट निवडून आलेल्या नगराध्यक्षास नगरसेवकांमार्फत पदावरून दूर करण्याबाबत कार्यपद्धती विहीत करण्यात आली आहे. तदनुसार, एकुण परिषद सदस्य संख्येच्या निम्म्यापेक्षा कमी नसतील इतक्या सदस्यांनी गैरवर्तनाच्या आरोपांचा अंतर्भाव असलेले मागणीपत्र जिल्हाधिकारी यांच्याकडे पाठविणे, जिल्हाधिकारी यांनी विहीत कालावधीत चौकशी पूर्ण करून, त्यातील निष्कर्ष कलम ५५ अ अन्वये उचित कार्यवाहीस्तव शासनास सादर करणे अपेक्षित आहे. तदनुषंगाने, कलम ५५अ मध्ये समाविष्ट केलेल्या परंतूकानुसार, अशा प्रकरणी कलम ५५-१ अन्वये जिल्हाधिकाऱ्यांकडून सादर करण्यात आलेल्या अहवालावर शासनाने ६ महिन्यांच्या कालावधीत निर्णय घेणे आवश्यक आहे.

३. तथापि, कलम ५५अ मध्ये समाविष्ट केलेल्या नवीन परंतुकातील तरतूदीमुळे, नगराध्यक्ष व उपाध्यक्षांविरुद्ध गैरवर्तणूक, कर्तव्य परायणतेचा अभाव अथवा लज्जास्पद वर्तन यामुळे, शासन ५५-अ च्या

मुळ तरतूदीनुसार अपेक्षित असल्याप्रमाणे स्वतंत्ररित्या कारवाई करू शकेल किंवा कसे याबाबत संभ्रम निर्माण झाल्याची बाब शासनास निदर्शित झाली आहे. सदर बाब विचारात घेऊन, त्यानुषंगाने कलम ५५अ व ५५-१ संदर्भात, शासन खालीलप्रमाणे स्पष्टीकरणात्मक सूचना देत आहे: -

- (१) अधिनियम क्र.२५, दि.३१.०३.२०१८ अन्वये अधिनियमातील कलम ५५-१ मध्ये केलेली सुधारणा, थेट निवडणूकीद्वारे निवडून आलेल्या नगराध्यक्षांना, नगरसेवकांमार्फत उचित व ठोस कारण असल्यासच पदावधी पूर्ण होण्यापूर्वी पदावरून दूर करता येईल या दृष्टीने करण्यात आली आहे.
- (२) कलम ५५अ मधील तरतूदीनुसार शासनास नगराध्यक्ष व उपनगराध्यक्षांना गैरवर्तणूक, कर्तव्य परायणतेचा अभाव, लज्जास्पद वर्तन यामुळे पदावरून काढून टाकण्याच्या अधिकार आहे.
- (३) मुलतः ५५-१ मधील तरतूद / कार्यपद्धती ही नगरसेवकांकडून थेट निवडीच्या नगराध्यक्षांना पदावरून दूर करण्याबाबतच आहे. तर, ५५अ ची तरतूद शासनामार्फत नगराध्यक्ष व उपनगराध्यक्षांना गैरवर्तणूक व अनुषंगिक कारणांमुळे पदावरून काढून टाकण्यासंदर्भात आहे.
- (४) कलम ५५अ मध्ये समाविष्ट केलेल्या परंतूकानुसार, नगराध्यक्षांविरुद्ध नगरसेवकांच्या तक्रारीसंदर्भात कलम ५५-१ अन्वये जिल्हाधिकाऱ्यांकडून अहवाल प्राप्त झाल्यावर, त्याबाबत शासनाने ६ महिन्यांत निर्णय घेण्याची तरतूद नमुद आहे.
- (५) कलम ५५अ व ५५-१ या दोन कलमांची संलग्नता केवळ कलम ५५अ मध्ये समाविष्ट केलेल्या परंतूकानुसार, थेट निवडणूक आलेल्या नगराध्यक्षांविरुद्ध नगरसेवकांनी केलेल्या तक्रारीबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांनी दिलेल्या चौकशी अहवालावर शासनास ५५अ अन्वये प्राप्त अधिकारानुसार कार्यवाही होणेबाबत आहे. सदर परंतूकामुळे ५५अ च्या मूळ तरतूदीनुसार शासनास स्वतंत्ररित्या गैरवर्तनाच्या कारणांमुळे नगराध्यक्ष/ उपनगराध्यक्षांस पदावरून दूर करण्याबाबतच्या शासनाच्या अधिकारास कोणतीही बाधा येत नाही.

तसेच, ५५अ च्या मुळ तरतूदीनुसार शासनामार्फत नगराध्यक्ष व उपनगराध्यक्षांना पदावरून दूर करण्याची कार्यवाही करण्यासाठी, ५५-१ मधील तरतूदीतील कार्यपद्धतीनुसार अपेक्षित निम्यांपेक्षा जास्त नगरसेवकांच्या मान्यतेची आवश्यकता असण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून, त्याचा संकेतांक २०१९११०८१६३९०३६९२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सचिन द. सहस्रबुध्दे)
शासनाचे अवर सचिव

प्रत: -

१. मा.मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.राज्यमंत्री, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. प्रधान सचिव (नवि-२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
५. विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक (सर्व)
६. जिल्हाधिकारी (सर्व)
७. सर्व सह / उप सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. सर्व मुख्याधिकारी नगरपरिषदा/ नगरपंचायती.
९. निवडनस्ती (नवि-१४)